

Dağda ve sahrada fikriyle gezerken eşcar ve nebatat âleminin kapısı fikrine açıldı.

Sonra o yolcu, dağda ve sahrada fikriyle gezerken eşcar ve nebatat âleminin kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar. “Gel dairemizde de gez, yazılarımızı da oku!” dediler. O da girdi, gördü ki:

Gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-i zikir ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın envaları bi’l-icma beraber لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ diyorlar gibi lisan-ı hallerinden anladı. Çünkü bütün meyvedar ağaç ve nebatlar; mizanlı ve fesahatli yapraklarının dilleriyle ve süslü ve cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâgatlı meyvelerinin kelimeleriyle beraber, müsebbihane şehadet getirdiklerine ve لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ dediklerine delâlet ve şehadet eden üç büyük küllî hakikati gördü:

Birincisi: Pek zahir bir surette kasdî bir in’am ve ikram ve ihtiyarî bir ihsan ve imtinan manası ve hakikati her birisinde hissedildiği gibi, mecmuunda ise güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

İkincisi: Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kasdî ve hakîmane bir temyiz ve tefrik, ihtiyarî ve rahîmane bir tezyin ve tasvir manası ve hakikati, o hadsiz enva ve efradda gündüz gibi aşikâre görünüyor ve bir Sâni’-i Hakîm’in eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.